

25 jaar Gelders Historisch Bouwfragmentendepot

ABELE REITSMA

Hergebruik is in. Niet alleen zuinigheid of milieubewustzijn stimuleert hergebruik, maar ook historisch bewustzijn. Al 25 jaar, sinds 1969, verzamelt het Gelders Historisch Bouwfragmentendepot in het Betuwse Valburg bouwmaterialen die vrijkomen bij restauratie, verbouw of sloop van oude gebouwen. Het depot stelt deze materialen op non profit-basis beschikbaar voor het herstel van beschermde monumenten.

Fragment van preekstoel uit het depot.

Zoals bekend, is bij het herstel van monumenten vaak behoefte aan materialen die schaars zijn, niet meer gemaakt worden of erg duur zijn om te maken. Als zulke spullen bij een restauratie niet beschikbaar zijn, moet het monument worden voorzien van alternatieve materialen. Soms is dit niet zo erg, maar het gebeurt bijvoorbeeld ook dat een compleet pannendak vervangen moet worden omdat een klein aantal passende pannen ontbreekt. Een historisch gebouw kan zo een belangrijk deel van zijn karakter verliezen.

De Gelderse 'materialenbank' is een wachtkamer voor kloostermoppen, tegels, kruispannen, consoles, schoorsteenmantels, paneeldeuren, schuiframen, balusters, sleutelstukken, muurankers, deurgrepen, trappen, glas- in loodpanelen, gips-ornamenten, hekwerken en veel andere gangbare of bijzondere voorwerpen. Bijzonder zijn bijvoorbeeld het interieur van een kruidenierswinkel en de inventaris van een smederij en een café.

Liefdadigheid

Het depot is onafhankelijk en werkt als een instelling van liefdadigheid. Het voert wel een handel in tweedehands bouwstoffen, maar doet dit nadrukkelijk niet op commerciële basis. Dit zou misschien wel kunnen, maar het zou ten koste gaan van de monumenten. De spullen zouden dan erg duur worden en bovendien zou veel materiaal verdwijnen naar niet-monumenten. Het depot stelt zich ten doel bij te dragen aan het verantwoord herstel van beschermde monumenten door authentieke materialen tegen een lage kostprijs te leveren.

Iemand die spullen wil gebruiken voor een gebouw dat niet voorkomt op een monumentenlijst van rijk, provincie of gemeente, krijgt geen voet aan de grond. Ook iemand die oude bouwfragmenten nodig heeft om zijn huis om te toveren tot een romantisch sprookjeshuis hoeft niet bij het depot aan te kloppen.

Het werkgebied van het bouwfragmentendepot beperkt zich in de praktijk tot Gelderland. Aanvragen van buiten Gelderland worden per geval beoordeeld. Voorwerpen van buiten de provincie neemt het depot aan als de vervoerskosten niet te hoog zijn.

Vergoeding

Hoe gaat de ideële handel in zijn werk? Iemand die materiaal aanbiedt, krijgt een vergoeding van de transportkosten. De prijs voor de objecten komt in overleg tot stand. De afnemer zorgt zelf voor het vervoer en betaalt een redelijke vergoeding voor de voorwerpen. Het depot draait vooral bij de gratie van de aanbieders van materiaal. De aanbieder moet enige moeite doen om zijn spullen een goede bestemming te geven en moet daarbij genoegen nemen met een niet-commerciële vergoeding.

Het depot kan alleen op deze ideële basis functioneren als het wordt gerund door personen die hieruit niet hun broodwinning hoeven te halen. De 'materialenbank' wordt beheerd door een speciale commissie van de Stichting Gelders Oudheidkundig Contact (GOC). In deze commissie zitten bestuursleden en medewerkers van de stichting en andere personen die zich houden met de instandhouding van monumenten. Het dagelijkse beheer is in handen van één van de leden, de heer *A.W.W. Daniëls* (tel. 08370-12409), die als eigenaar van het monument 'De Mellard' te Valburg ook onderdak geeft aan het depot. Hij ontvangt kopers en verkopers alleen op afspraak. De heer *W.H. Jansen* uit Steenderen staat de heer Daniëls sinds kort terzijde. Het bureau van het GOC te Zutphen verzorgt het secretariaat (de consulente museumtechniek mevrouw *drs. M.E. Otte*, tel. 05750-11826). De commissie werkt samen met de Gelderse Monumentenwacht.

Preekstoel

In de loop der jaren hebben talloze historische materialen hun weg gevonden naar een monument. Zo hebben de zonneblinden van Paleis Het Loo enkele jaren in het depot doorgebracht voordat ze een nieuwe bestemming vonden. Een preekstoel uit Winterswijk staat nu in de gerefor-

meerde kerk te Velp. Een rouwbord van *Adriaan Verstolk*, heer van Zoelen, is gerestaureerd en heeft nu een plek in de hervormde kerk te Zoelen.

Bestek

De voorraad wordt regelmatig aangevuld met 'nieuwe' spullen. De meeste zaken worden spontaan aangeboden. Het is ook mogelijk hiervoor een regeling te treffen. Architecten kunnen bijvoorbeeld in een bestek de voorwaarde opnemen dat vrijkomende herbruikbare objecten afgestaan moeten worden aan het depot. Ook gemeentebesturen (monumenten-ambtenaren, bouw- en woningtoezicht) zijn belangrijk voor het functioneren van het depot. Sinds 1992 is de behandeling van sloopafval geregeld in de Model-bouwverordening. Artikel 8.4.1. schrijft voor dat het afval, om hergebruik mogelijk te maken, moet worden 'afgevoerd naar een daarvoor bestemde bewerkingsinrichting of verwerkingsinrichting dan wel naar een sorteerinrichting'. Zo'n sorteerinrichting is het Gelders Historisch Bouwfragmentendepot.

Ontstaan

Het bouwfragmentendepot vindt haar oorsprong in de Stichting Oudheidkundig Depot. Deze werd op initiatief van de heer *G.D. van der Heide* in januari 1969 opgericht door de

toenmalige, jonge Stichting Contact van Gelderse Oudheidkundige Verenigingen en Musea. De Stichting Oudheidkundig Depot beheerde zowel museumvoorwerpen als monumenten- en molenfragmenten. De bouwfragmenten werden vanaf het begin toevertrouwd aan de heer Daniëls en ondergebracht in De Mellard te Valburg. De molenfragmenten hebben hiertussen altijd een bescheiden rol gespeeld. De stichting werd op 1 januari 1979 opgeheven en als Sectie Oudheidkundig Depot opgenomen in de moederstichting, die de bekende naam 'Stichting Gelders Oudheidkundig Contact' kreeg.

Begin 1993 is het depot voorzien van een nieuwe inrichting. Alle voorwerpen zijn bij deze gelegenheid opnieuw gerangschikt. Dit is mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van Anjerfonds Gelderland, Fonds Zomerpostzegels, Stichting Edwina van Heek, Gravin van Bylandtstichting en Stichting Foundation Jordaan van Heek. Deze steun maakte het ook mogelijk een folder te maken, die in grote aantallen binnen de provincie is verspreid.

Abele Reitsma is oud-lid van de Commissie Gelders Historisch Bouwfragmentendepot (1990-1994)

Als kwaliteit een voorwaarde is LEIDEKKERSBEDRIJF TOORENBURG BV

Gespecialiseerd in:

- * Natuurleien * Leipannen
- * Lood- en zinkwerken
- * Restauratie en vernieuwing
- * Torenrestauratie * Voor particulier en bouw

070 - 345 79 75 / 389 01 01 - Fax 070 - 388 55 00

b.g.g. 365 76 24 De La Reyweg 433 - 2571 EK Den Haag

STEENHANDEL
MARTIEN MOL BV
Postbus 60 - 1870 AB Schoorl - Tel. 02209-1707

- GROOTHANDEL IN OUDE BOUWMATERIALEN
- IN- EN VERKOOP GEBRUIKTE STRAATSTENEN
- GEBIKTE METSELSTEEN - DAKPANNEN - PLAVUIZEN
- WANDTEGELTJES - IJZERWERK - HEKWERK - ENZ.

OPSLAG: TEL. 02240-15235
ZIJPERWEG 20 - INDUSTRIETERREIN LAGEDIJK SCHAGEN

BLADGoud VERGULDEN

TITUS PETERS

Kaneelstraat | postbus 98 5430 AB CUIJK telefoon / fax. 08850-12417

FRANK VROLLIJK ANTIKE
BOUWMATERIALEN CV
SCHEVENINGEN

Plavuizen, gebruikt Marmer,
oud Eikehout, Hekken,
Tegels, Trapspijlen,
Sierankers, etc.

Specialiteit in oude
restauratie-steen
voor historische
gebouwen, kerken,
huizen e.d.

KOPPELSTOKSTRAAT 120
TEL. 070-3550149
opslagterrein Hellingweg
Tel. 070-3550831